

Innst. O. nr. 8

(2000-2001)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om lov om endringer i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, lov 9. desember 1966 nr. 1 om hevd og lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre

Ot.prp. nr. 75 (1999-2000)

Til Odelstinget

Sammendrag

Miljøverndepartementet viser i proposisjonen til Unidroits (Det internasjonale institutt for ensartet privatrett) konvensjon om stjalne eller ulovlig utførte kulturgjenstander, som ble undertegnet i Roma 24. juni 1995. Konvensjonen inneholder bestemmelser som regulerer tilbakesendelse av stjalne eller ulovlig utførte kulturgjenstander. Bakgrunnen for Unidroit-konvensjonen er en økende ulovlig handel med kulturgjenstander og bekymring over den skade dette ofte forårsaker. Dette gjelder ikke bare på de enkelte gjenstander og på nasjonens eller samfunnets kulturarv, men også på hele menneskehetens felles kulturarv. Oppmerksomheten omkring ulovlig omsetning av kulturgjenstander internasjonalt er økende, og det er behov for et bedre samarbeid når det gjelder vern av kulturarven.

Miljøverndepartementet viser til at de foreslåtte lovendringene er et ledd i oppfølgingen av norsk tiltrødelse av konvensjonen. En proposisjon om tiltredelsessamtykke er fremmet av Utenriksdepartementet, jf. St.prp. nr. 85 (1999-2000).

Departementet viser til at norsk rett i dag har bestemmelser som omhandler til dels de samme spørsmål som konvensjonen. For så vidt gjelder ulovlig utførte kulturgjenstander har kulturminneloven bestemmelser om dette, men begrenset til å gjelde innenfor EØS-avtalens geografiske virkeområde. Konvensjonens bestemmelser foreslås derfor innarbeidet i kulturminneloven.

Når det gjelder stjalne kulturminner har hevdsløven og godtroervervloven bestemmelser som til en viss grad regulerer dette. Bestemmelsene i konvensjonen avviker på noen punkter fra normalordningen et-

ter dette lovverket. Bestemmelsene foreslås innarbeidet i norsk rett.

De aktuelle bestemmelsene i kulturminneloven er begrenset til å gjelde innenfor EØS-avtalens geografiske virkeområde. Kulturminneloven §§ 23 a-23 f er tatt inn som en følge av rådsdirektiv 93/7/EØF 15. mars 1993 om tilbakelevering av kulturgjenstander (jf. Ot.prp. nr. 61 (1994-1995) Om lov om endringer i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner m.m.). Rådsdirektivet er vedtatt for å gi statene en mulighet for tilbakeføring av kulturgjenstander som i Roma-traktatens artikkel 36 er klassifisert som «nasjonal-skatt av kunstnerisk, historisk eller arkeologisk verdi» når disse er fjernet fra deres område i strid med nasjonale bestemmelser. Bestemmelsene innebærer et unntak fra reglene om fri bevegelse av varer som ellers gjelder.

Departementet fremmer i samråd med Justisdepartementet, med bakgrunn i ovennevnte, forslag til endringer i kulturminneloven, hevdsløven og godtroervervloven.

Komiteens tilråding

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Aud Blattmann, Gunn Karin Gjøl, Bent Hegna, Anders Hornslien, lederen Tore Nordtun og Torny Pedersen, fra Fremskrittspartiet, Øyvind Korsberg og Øyvind Vaksdal, fra Kristelig Folkeparti, Hilde Frafjord Johnson og Bror Yngve Rahm, fra Høyre, Bent Høie og Jan Tore Sanner, fra Senterpartiet, John Dale, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland, og

fra Venstre, Gunnar Kvassheim, har ingen merknader til de foreslått endringene, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, lov 9. desember 1966 nr. 1 om hevd og lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre

I

I lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner gjøres følgende endringer:

§ 23 a skal lyde:

En kulturgjenstand som befinner seg i Norge, og er ulovlig fjernet fra territoriet til en stat som inngår i Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS) eller som omfattes av Unidroit-konvensjonen av 24. juni 1995, skal fysisk tilbakeleveres til denne statens territorium, jf. §§ 23 b til 23 f. En kulturgjenstand regnes også som ulovlig fjernet hvis den har vært midlertidig utført fra en slik stats territorium, men den ikke er brakt tilbake i samsvar med vilkårene i en utførselstillatelse gitt etter denne stats kulturvernlovgivning. Det samme gjelder hvis andre vilkår i en slik tillatelse er krenket.

§ 23 c tredje og fjerde ledd skal lyde:

Adgangen til å anlegge sak om tilbakelevering som omhandlet i §§ 23 a til 23 f foreldes tre år etter den dag den anmodende stat fikk kjennskap til hvor kulturgjenstanden befant seg, og til besitterens eller innehaverens identitet. Foreldelse inntreier i alle tilfeller senest 50 år etter at kulturgjenstanden er fjernet ulovlig fra den anmodende stats territorium, og senest 75 år etter at kulturgjenstanden er fjernet ulovlig dersom det dreier seg om kulturgjenstander som er en del av offentlige samlinger eller kirkegods som omfattes av særlig vern etter nasjonal lovgivning.

I tilfeller som nevnt i § 23 a annet punktum skal kulturgjenstanden regnes som fjernet ulovlig den dag da den skulle ha blitt sendt tilbake etter vilkårene i utførselstillatelsen.

Nåværende § 23 c fjerde og femte ledd blir nye femte og sjette ledd.

§ 23 d skal lyde:

Eier eller rettighetshaver som sitter med gjenstanden skal ved tilbakeleveringen få en rimelig erstatning fra den anmodende stat dersom vedkommende ervervet gjenstanden etter at den ble ulovlig fjernet, og viste tilbørlig aktsomhet ved ervervet. Den som har ervervet gjenstanden ved arv eller gave, skal likevel ikke ha en gunstigere stilling enn den personen denne fikk eller arvet gjenstanden av.

§ 23 e skal lyde:

Ved tilbakelevering til en stat som inngår i Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS), skal eiendomsretten til en kulturgjenstand etter tilbakeleveringen avgjøres etter lovgivningen i den anmodende stat.

Ved tilbakelevering til en stat utenfor EØS som omfattes av Unidroit-konvensjonen av 24. juni 1995, tapes eiendomsretten til kulturgjenstanden med mindre den anmodende stat samtykker i en annen løsning.

§ 23 f skal lyde:

Departementet kan gi regler om hva som skal regnes som kulturgjenstander etter §§ 23 a til 23 e. Som kulturgjenstand kan også regnes gjenstander som ikke er kulturminner, men gjenstandene må ha en arkeologisk, forhistorisk, historisk, litterær, kunstnerisk eller vitenskapelig verdi. Departementet kan gi nærmere regler om tilbakelevering av kulturgjenstander i samsvar med EØS-avtalen vedlegg II kapittel XXVII punkt 1 (Rdir 93/7/EØF om tilbakelevering av kulturgjenstander som er fjernet ulovlig fra en medlemsstats territorium) og Unidroit-konvensjonen om stjålne eller ulovlig utførte kulturgjenstander av 24. juni 1995.

II

I lov 9. desember 1966 nr. 1 om hevd gjøres følgende endringer:

§ 1 nytt fjerde og femte ledd skal lyde:

Det kan ikke vinnast hevd til lausøyre som har arkeologisk, forhistorisk, historisk, litterær, kunstnerisk eller vitenskapelig verdi, og som er teke frå nokon

- a) *ved tjuveri, brukstjuveri, ran eller anna vald eller trugsmål om vald, eller*
- b) *ved at lausøyret er ulovleg utgrave, eller halde attende ulovleg i samband med ei lovleg utgraving.*

Det kan heller ikke vinnast hevd til lausøyre som vert omfatta av lov om godtroerverv av løsøre 2. juni 1978 nr. 37 § 2 nr. 2.

Nåværende § 1 fjerde ledd blir nytt sjette ledd.

III

I lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre gjøres følgende endringer:

§ 2 nr. 2 skal lyde :

Heller ikke ellers kan mottakeren vinne rett etter § 1 til kunstverk, antikviteter, museumsgjenstander, løse kulturminner eller skipsfunn som er i offentlig eie eller tilhører privat samling som er åpen for allmenheten.

Ny § 5 skal lyde:

1. *Paragrafen her gir enkelte særlige regler for løseøreting som har en arkeologisk, forhistorisk, historisk, litterær, kunstnerisk eller vitenskapelig verdi.*
2. *Mottakeren vinner ingen rett etter § 1 dersom noens rett til tingen er krenket ved at den er ulovlig utgravd eller holdt ulovlig tilbake i samband med en lovlig utgravning.*
3. *Krav på tingen mot godtroende mottaker må settes fram innen tre år etter at en berettiget som er bosatt i utlandet har fått slik viten at han kunne gjøre kravet gjeldende.*
4. *En godtroende mottaker har ikke krav på erstatning etter § 3 nr. 2 fra en berettiget som er bosatt i utlandet, uten at mottakeren først har gjort rimelige forsøk på å få dekket kravet fra andre ansvarlige.*
5. *Lovens § 4 nr. 3 gjelder ikke.*

Någjeldende §§ 5-7 blir nye §§ 6-8.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Endringene i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner som gjelder de stater som har ratifisert Unidroitkonvensjonen av 24. juni 1995, får bare anvendelse på kulturgjenstander som er ulovlig fjernet etter at endringene trådte i kraft.

Endringene i lov 9. desember 1966 nr. 1 om hevd får virkning for tilfeller der det ikke er vunnet hevd på eiendomsrett eller bruksrett til tingen ved ikrafttredelsen.

Endringene i lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre får virkning for tilfeller der et godtroerverv ikke har skjedd ved ikrafttredelsen.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 1. november 2000

Tore Nordtun
leder

Torny Pedersen
ordfører

Aud Blattmann
sekretær